

a szécsényi Krúdy Gyula Nagyközségi-Járási Könyvtár?

Nógrád megyében a szécsényi nagyközségi-járási könyvtár viseli az író nevét. Hogy kerül ide Krúdy, kérdezhetné az érdeklődő, mert erről a tájról hallva Ballassi, Madách, Mikszáth neve rémlik fel előtte, mint a leginkább ide kötődőké. A megfejtés még ma sem egyértelmű. Az író és az egykori mezőváros kapcsolatának magyarázata kicsit erőltetett. A névadás érvei szerint rokonai éltek egykoron Szécsényben, azokat látogatta meg többször is Krúdy. Ez egyelőre csak helyi hagyomány, különösebb bizonyítékok nélkül. (Az viszont tény, hogy a szécsényi származású Ferenczy Teréz költőnőről és Komjáthy Jenőről még utca sincs elnevezve a szülőhelyén!)

Az újabb kutatások kiderítették, hogy Krúdynak lehetett és volt is kapcsolata e vidékkel, mégha nem is Szécsényvel, hanem tőle egy kőhajításnyira, az Ipoly túloldalán levő Szécsénykovácsival. (Ma Kovačovce a neve.) Ebben a faluban éltek a Zólyomból elszármazott és nógrádi nemesekké lett Krúdyak a XVIII. századtól. Az író dédapja, Krúdy János hosszú ideig megyei tisztségviselő volt, ami azért lényeges, mert a család a kismemesi létformából adódóan igencsak rászorult a hivatali jövedelemre is. Két fia volt: Gyula és Kálmán. (Az utóbbi romantikus alakját maga az író és Mikszáth is megformázta.) Az idősebbik testvér, Gyula az 1848-as szabadságharc után Nógrádból Szabolcsba került el, megalapítván ezzel a család nyírségi ágát. Az ő unokája volt a most száz esztendeje született író.

Így tehát közvetve Krúdy második szülőföldje Nógrád, s novelláiban gyakran találkozunk „Palócország” szép tájainak, csavaros észjárású lakóinak ábrázolásával. Élményeit közvetlen forrásból szerezte Krúdy, mert gyakorta eljött meglátogatni rokonait, akik akkor már Losoncon éltek. (A nógrádi ág egyik utolsó leszármazottja, Krúdy Gábor ma a füleki — filakovói — múzeum igazgatója.)

E kicsit hosszúra nyúló történeti bevezetés indokoltnak tűnik, mert jelzi: a járási székhely közvéleményében ma még nem tisztázódott s nem egyértelmű az érzelmi kötődés Krúdy Gyulához, legalábbis a lokálpatriotizmus ókán nem. Emlékét is mindössze egy mellszobor őrzi a könyvtár előtt. (Boda Gábor műve, 1967-ben avatták fel.)

Ezért tűnik hát különösen indokoltnak a kérdés: mit tett és mit tesz az író nevét viselő intézmény e kapcsolat elmélyítéséért?

Jubileumi előkészületek — magányosan

A válaszadásnál elég bizonytalanok vagyunk. Lehetne sommásan elítélő választ adnunk, de a körülmények ismeretében lehetne felmentő ítéletet is hozni. Vizsgáljuk meg először az évfordulóra való felkészülést. Ami rögtön szembetűnik — és alapos mulasztásnak róható fel —: a könyvtárban semmi sem jelzi, hogy az író nevét viseli. Nincs kívül az épület falán egy tábla, amin ez szerepelne, s nincs belül sem, ami a névadóra utalna. S ez nemcsak az évforduló alkalmából kifogásolható. Egy állandó emlékfal vagy tábla elkészítése — akár házi kivitelben is — a legkevesebb, ami elvárható lett volna a könyvtártól az eltelt tizenegy esztendő alatt. S ugyancsak itt kell megemlíteni, hogy az évforduló kapcsán már régóta — külön polcon kiemelve — ajánlani kellene az író műveit, hogy még több emberben tudatosítsák a jubileum közeledtét, és szerezzenek újabb híveket a nagyszerű alkotásoknak.

Ugyancsak hibaként róható fel, hogy a könyvtár, amely gyakorlatilag összefogója, irányítója lenne a helyi ünnepsorozatoknak, még júniusban sem rendelkezett végleges és pontos programtervvel. Elképzelések, ötletek voltak, de a kidolgozáshoz még nem kezdtek hozzá. Valószínű, hogy sikerül megvalósítani a terveket, de sokkal nagyobb erőfeszítésre lesz szükség, mint egy jól előkészített rendezvénysorozat esetén.

Mire készülnek? *Tóbiás Áron* tart előadást az íróról (őt már felkérték erre), irodalmi műsört állítanak össze az író műveiből, amelyet a helyi irodalmi színpad mutat be. Vetélkedőket szerveznek általános és középiskolásoknak, kiállításokat készítenek a könyvtárban és a járás könyvtáraiban, ajánló bibliográfiát adnak ki az író legnépszerűbb műveiről, Krúdyregényekből készült filmvetítéseket szerveznek, amelyek előtt a könyvtár által az íróról készített rövid ismertető hangzik el magnetofonon. A tervek szerint mindezek augusztustól novemberig tartanak, s közönségként a kisiskolástól kezdve a nyugdíjasig mindenkire számítanak.

Ez a program így lajstromszerűen jónak látszik, de — ismétlem — sikeres teljesítése ilyen előkészületek után ugyancsak nehéz lesz. Főleg, mert a könyvtár nem vette fel a kapcsolatokat más intézményekkel, szervekkel, hogy közösen, együttes erővel készüljenek az évfordulóra. S úgy tűnik, a megemlékezések me-

A könyvtár 1966-ban (MTI Fotó — Bajkor József felvétele)

gint bő két hónapba zsúfolódnak, s a folytonosság elve háttérbe szorul. (Mind-ezek még június közepén íródtak...)

Ez tehát a mérleg egyik oldala: a könyvtár készül a jubileumra, ötletei, elképzelései vannak, az előkészítés viszont gyenge. A másik oldalon pedig ott a könyvtár helyzete, amit ugyancsak érdemes alaposan megvizsgálnunk, hiszen végeredményben ez határozza meg, mennyiben képes az intézmény eleget tenni a Krúdy-név viseléséből fakadó követelményeknek.

Adottságok, eredmények

Szécsény járási székhely, egykor mezőváros volt, ma nagyközség. Lakóinak száma 6500. Ipara alig van, annál számottevőbb mezőgazdasági tevékenysége. Közművelődési intézményei: két általános iskola, egy mezőgazdasági szakközépiskola kb. 400 diákkal, egy rendkívül rossz állapotban levő művelődési központ és film-

színház (inkább mozi), valamint a megyei szervezethez tartozó múzeum. És természetesen a könyvtár. Ez így nem tűnik kevésnek, s nem is az. Valamennyi intézmény rendszeres, aktív közművelődési tevékenységet folytat, ki-ki a saját lehetőségeinek megfelelően. A könyvtár ebben a sorban nem áll az élen. Pedig az intézmény első pillantásra impozánsnak tűnik. Igaz, „társbérletben” lakik az OTP járási fiókjával, de az épület emeleti része teljes egészében az övé. 1965-ben költözött ide korábbi, 150 négyzetméteres alapterületű helyiségeiből a mostani 436 négyzetméteresbe. A könyvtár impozáns megjelenése azonban komoly tervezői hiányosságokat takar. Élesen elkülönül egymástól a kiszolgáló és az olvasói övezet, a gyermekrészleget csak a felnőt看t kölcsönző egyik sarkának „bekerítésével” tudták kialakítani, a raktárak kicsik, az irodák szétszórtnak helyezkednek el. Így hát a jó munkavégzés alapos szervezési tevékenységet kíván a könyvtár dolgozóitól. Akik mindössze négyen vannak — a szükséges hat és fél munkaeget helyett. A személyzeti, a szakember-kérdés egyébként is évek óta a könyvtári munka neurálgikus része. A könyvtár vezetője 16 éve dolgozik itt. Elbeszélése és a látottak alapján is egy meglehetősen mostoha sorsú könyvtár képe bontakozik ki a szemlélő előtt, de ezért a sorsért nem kizárólag a fenntartó a felelős.

A fejlődés jelentékeny. A leírt alapterületi növekedésen kívül lényegesen nőtt a könyvtár költségvetése is. Jelenleg 60 000 forintot fordítanak évente könyvbeszerzésre — néhány évvel ezelőt看 még csak a felét. (Ám az egy lakosra jutó beszerzési keret még így sem éri el a tíz forintot.) A nagyközségi tanács elnöke szerint ez a keret növelhető, ha a könyvtár megfelelő, megalapozott és ésszerű igényekkel lép fel, amelyeket a tanács idejében beépíthet költségvetésébe.

A könyvtár állománya csaknem 30 000 kötet, ebből mintegy 2000 a kézikönyv. (A kézikönyvtár állománya azonban igen esetleges és hiányos.) Mintegy 80 féle periodikát járat a könyvtár, túlnyomó többségükben hazaiakat. Egy lakosra 4,5 kötet könyv jut. Az állományba tartozik még 700 hangmez, ami holt anyagnak tekinthető, hiszen a könyvtár nem rendelkezik zenei részleggel. Igaz, a berendezés aligha férne el benne.

Katalógusai hagyományosak, a megyei könyvtár véleménye szerint is megfelelően szerkesztettek, pontosak, jól használhatók.

Az olvasók száma nagyjából változatlan, évről évre 1500-an iratkoznak be — 1970-ben 1300 olvasó volt —, s ez a szám megfelelő olvasótoborzásra mutat. A beiratkozott olvasóknak a lakosság számá-

hoz viszonyított, 23 százalék körüli aránya meghaladja a hasonló kategóriájú könyvtárak átlagát.

A könyvforgalom 1977-ben 30 000 kötet fölött volt, ez egy lakosra átszámítva megfelel az országos átlagnak. (20—30 kötet évente.)

S nem szabad elfeledkezni a könyvtár járási tevékenységéről sem. 23 falusi könyvtári egység tartozik Szécsényhez, ezek többségében részfoglalkozású és tiszteletdíjas könyvtárosok dolgoznak. Szakmai segítségük igen nagy feladatot ró a járási könyvtárra, amely ennek csak korlátozott mértékben tud eleget tenni, elsősorban a már említett kis létszám miatt.

Végeredményben megállapíthatjuk, hogy a könyvtár tevékenysége nem tér el az átlagostól. Bizonyos területeken elmarad a középszinttől, más vonatkozásban meghaladja azt.

Ez a középszerűség látszik a könyvtár egyéb tevékenységében is. Programjai, rendezvényei elég egysíkúak, a propagandára alig fordít figyelmet. Valahogy nincs benne a könyvtár a település szellemi életében, s nem is törekszik jelentősebb szerepvállalásra.

A könyvtárosok az általános iskolásokkal már az első osztálytól kezdve foglalkoznak. Könyvtárbemutató órákat tartanak, vetélkedőket, szavalóversenyt rendeznek. Közkedvelt és bevált forma a könyvtári irodalomóra, amit a pedagógusokkal közösen készítenek elő és bonyolítanak le. Ennek is köszönhető, hogy az elmúlt évben a beiratkozott olvasók közül 600 14 éven aluli volt. A gyermekrészleg viszont jelenlegi elhelyezése miatt méltatlan a nevéhez, és alkalmatlan feladatainak ellátására. Véleményem szerint egyesíteni kellene az erőforrásokat, és a két általános iskolával együtt új, központi gyermekkönyvtárat létrehozni!

A középiskolások gyakori látogatói a könyvtár rendezvényeinek. Ezek szavalóversenyek, vetélkedők, az utóbbiak elsősorban a szaktárgy anyagából. A szakirodalmi ellátottság javítása egyébként egyik lehetséges fejlesztési területe

lehetne a könyvtárnak, hiszen a nagyközség mint mezőgazdasági oktatási központ is egyre számottevőbb. Ehhez viszont a szakközépiskolával kellene egyesíteni az erőket, elsősorban azért, hogy összehangolják állománygyarapítási tevékenységüket, s az így felszabaduló keretet más állománycsoportok fejlesztésére fordítsák. De ugyanez a feladat a múzeum szakkönyvtárával kapcsolatban is. Ilyen jellegű településen ez az összehangolt tevékenység minden különösebb szervezés és létszámigény nélkül megvalósítható.

A könyvtár munkájában külön meg kell emlékezni kiadványáról: a sokszorosítással készülő *helyismereti repertórium*-ról. Ez a negyedévenként megjelenő kis kiadvány a megye napilapjának, a *Nógrádnak* Szécsénnyel kapcsolatos cikkeit dolgozza fel tárgyszavas elrendezésben. Kisebb szerkesztési hibái ellenére a helytörténeti kutatás számára nélkülözhetetlen munkaeszköz, s éppen ezért nem ártana a megyei sajtó teljes anyagával, a Palócföld, Nógrádi Szemle stb. közleményeinek számbavételével kiegészíteni.

A könyvtár szervező munkáját dicséri az *olvasási akciókban való magas részvételi arány*. A megyei könyvtár által a kismamáknak szervezett olvasómozgalomban e járásból volt a legtöbb résztvevő. A most zajló „Kell a jó könyv” akcióra már eddig 80 pályamunka érkezett be. Az akcióban a Hazafias Néprfront helyi szervezetével közösen végezték az előkészítést, a könyvtárban külön kiemelték, ajánlották a szükséges irodalmat, s így előreláthatólag mintegy 250 pályázóval számolhatnak.

Mi tehát az összkép? A könyvtár személyi, anyagi helyzetében nagyobb változásra nincs kilátás. A meglévő gondokon csak szervezettebb, átgondoltabb irányító-tervező munkával lehet javítani. Az intézmény korántsem használja ki lehetőségeit a helyi közművelődésben, pillanatnyilag lépéshátrányban van a művelődési intézmények mögött. Pedig a könyvtár szolgáltatásai iránt kellő érdeklődés mutatkozik, mégpedig nemcsak a könyvkölcsönzés tekintetében. Az igényeket fel kellene mérni, s így elébük menni. A könyvtár aktivitása, kezdeményező készsége mindenképpen növelendő. Mert igaz, hogy ilyen teljesítménnyel is ott lehet maradni a középmezőnyben, de ezzel ma már egy könyvtár sem elégedhet meg.

Az olvasó jogosan vár el nagyobb mozgékonyt, jobb szervező munkát és több, tartalmasabb művelődési formát a könyvtártól. Ennek felismerésére, a tennivalók meghatározására éppen megfelelő alkalom a Krúdy-évforduló.

Praznovszky Mihály

